

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.19>

ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ У СКЛАДІ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ МІЖНАРОДНИМ ТА НАЦІОНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Князева-Єрмоленко Л.,

доцент кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності
Льотна академія Національного авіаційного університету
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID 0000-0003-0305-7494
DOI 10.33251/2707-8620-2021-3-4-166-171

Мошняга Л.,

доцент кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності
Льотна академія Національного авіаційного університету
кандидат юридичних наук
DOI 10.3655/2522-9230.2019.7.30
ORCID:0000-0002-9565-735X

Князева-Єрмоленко Л., Мошняга Л. Визначення інформації про фізичну особу у складі об'єктів цивільних прав міжнародним та національним законодавством.

У статті досліджено та вивчено правовий фундамент інформаційної безпеки, що будується на засадах принципового розподілу всього обсягу юридично значимої інформації на два види: загальнодоступна інформація та інформація з обмеженим доступом.

Правовий режим інформації покликаний охороняти відомості, вільний обіг яких може порушити права та інтереси держави, суспільства і окремої особи, забезпечити інформаційну незалежність суб'єктів приватного права у відносинах із державою і між собою, узгодити публічну потребу у свободі інформації та право кожного на збереження таємниці.

Обіг інформації у суспільстві дає підстави для висновку про появу нового виду суспільних відносин – інформаційних, що є об'єктом правового регулювання. В умовах загальнонаукової новизни інформації як предмета дослідження, при відсутності великого обсягу законодавчої і судової практики правова наука об'єктивно не може мати у своєму розпорядженні глибокі пізнання в даній галузі.

Найбільший інтерес теоретиків і практиків в останні роки викликають питання, пов'язані з цивільно-правовим регулюванням інформаційних відносин, реалізацією та захистом інформаційних прав, дослідженнями особливостей інформації як об'єкта цивільних правовідносин, суб'єктного складу і змісту інформаційних правовідносин, принципів функціонування інформаційних правовідносин.

Важливість проблем реалізації інформаційних прав, зокрема, дотримання, виконання та вико-

ристання норм інформаційного законодавства і особливо – цивільно-правових аспектів реалізації інформаційних прав, специфіка реалізації інформаційних прав у сфері особистих немайнових правовідносин є підставою для проведення дослідження в рамках даної статті.

Ключові слова: правовідносини з інформацією, приватні інтереси, публічні інтереси, порядок доступу до інформації, правовий режим інформації, регулювання інформаційних відносин, речове право, відносини охорони й захисту прав та інтересів, носій інформації.

Yermolenko-Kniazieva L., Moshnyaga L. Determination of information about a physical person in composition the objects of civil laws by an international and national legislation.

In the article investigational and legal foundation of informative safety that is built on principles of fundamental distribution of all volume legally meaningful information on two kinds is studied: popular information and information with a limit access. The legal mode of information is called to guard information, free turnover of that can violate rights and interests of the state, society and individual, provide informative independence of private legal subjects in relationships with the state and inter se, co-ordinate a public requirement in freedom of information and right each on maintenance of secret.

Turnover of information in society grounds for a conclusion about appearance of new type of public relations - informative, that is the object of the legal adjusting. In the conditions of scientific novelty of information as article of research, in default of high-cube of legislative and judicial practice legal science objectively can not have in the order deep cognitions in this industry.

Most interest of theorists and practical workers is in recent year caused by the questions, related to the civil legal adjusting of informative relations, realization and protection of informative rights, researches of features of information as an object of civil legal relationships, subject composition and maintenance of informative legal relationships, principles of functioning of informative legal relationships.

Importance of problems of realization of informative rights, in particular, inhibition, implementation and use of norms of informative legislation and especially - civil legal aspects of realization of informative rights, a specific of realization of informative rights in the field of the personal unproperty legal relationships is founding for realization of research within the framework of this article.

Key words: legal relationships with information, private interests, public interests, order of access to information, legal mode of information, adjusting of informative relations, material right, relations of guard and protection of rights and interests, transmitter of information.

Вступ. Інформація є важливим елементом життєдіяльності будь-якої людини, суспільства й держави в цілому. Побудова правової держави неможлива без належного визначення статусу інформації, її різновидів, правового режиму та ретельної регламентації порядку доступу до інформації, меж використання й захисту приватних і публічних інтересів під час порушення встановленого порядку її отримання та поширення. Правовідносини з інформацією регулюються нормами конституційного, кримінального, адміністративного, трудового й цивільного права, кожні з яких мають свої особливості та є ефективними й затребуваними за умов певної стабільності в законодавстві та сталої правозастосовної практики. Законодавець має створити належний правовий механізм регулювання інформаційних відносин у сфері речового й зобов'язального права, права інтелектуальної власності, відносин охорони й захисту прав та інтересів як носія інформації, так і особи, яка бажає отримати доступ до неї.

Аналіз наукових досліджень.

Проблеми поняття об'єктів цивільних прав, поняття, змісту й ознак інформації, її ролі в цивільному обороті, характеру та особливостей відносин, що виникають, способів захисту безпосередньо чи опосередковано досліджувались у працях О.В. Дзери, В.М. Коссака, О.В. Кохановської, Р.А. Майданика, Н.М. Мироненко, Р.О. Стефанчука, О.А. Підпригори, Л.В. Федюк, С.І. Шимон, Р.Б. Шишки, О.С. Яворської, А.О. Кодинця, Є.В. Петрова та інших учених. Проте поза увагою залишається питання щодо місця інформації в системі цивільних прав.

Метою статті є з'ясування правової природи інформації, її правового режиму, виокремлення спеціальних ознак, що дають змогу розглядати її як особливий об'єкт цивільного обороту, та визначення місця інформації в системі об'єктів цивільних прав з урахуванням різновидів існуючої інформації, що зумовлено широким залученням інформації в цивільний оборот, визнанням її як самостійного об'єкта цивільних прав.

Виклад основного матеріалу.

Інформація про фізичну особу активно використовується між суб'єктами, у зв'язку з чим вона і є предметом цивільних правовідносин. Розширення таких правовідносин пов'язано з можливістю системного збереження інформації про особу, що спрощує обмін відомостями про неї.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані – це відомості або сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [1]. Отже, законодавець ототожнює інформацію про фізичну особу та її персональні дані. На сьогодні, це є певною проблемою, оскільки розвиток інформаційного суспільства призводить до того, інформація про фізичну особу є більш широкою категорією, ніж персональні дані. Зокрема, стосовно особи формуються дані (метадані), інформація про її приватне життя, відомості власного характеру, що поширюються особою про себе у соціальних Інтернет-мережах тощо. Крім того, зміст інформації про фізичну особу не збігається зі змістом інформації про юридичну особу, що обумовлює необхідність окремого розгляду змісту інформації вказаних осіб. Тому слід звернутися до дослідження окресленої проблематики.

Для виявлення змісту інформації про фізичну особу необхідно виявити відмінність цього терміну від вже існуючих понять, зокрема таких, як персональні дані. Перший у світі спеціальний закон про захист персональних даних був прийнятий німецькою землею Гессен у 1970 році. Пізніше, у 1977 році був прийнятий Федеральний закон ФРН «Про захист персональних даних», а у 1983 році Федеральний Конституційний Суд Німеччини сформував право кожного на інформаційне самовизначення [2, с. 45]. Після цього на європейському рівні починає стрімко розвиватися законодавча регламентація категорій «приватність» та «персональні дані», при цьому ці поняття були пов'язані саме з інформаційною самовизначенністю особи.

Серед міжнародно-правових документів, які були прийняті та спрямовані на захист персональних даних, можна назвати: Рекомендацію Ради Організації по економічному співробітництву і розвитку, що стосуються основних положень захисту недоторканості приватного життя та міжнародних обмінів персональними даними

від 23 вересня 1980 року [3, с. 220]; Конвенцію Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» № 108 від 28 січня 1981 року [4]; Директиву Європейського парламенту і Ради ЄС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року № 95/46/ЄС [5]; Директиву Європейського Парламенту і Ради ЄС стосовно обробки персональних даних та захисту конфіденційності в секторі електронних засобів зв'язку (Директива про конфіденційність і електронні засоби зв'язку) від 12 липня 2002 року № 2002/58/ЄС [6]. Нині у Єврокомісії ЄС на порядок денний внесено питання щодо вивчення можливості запровадження у національне та міжнародне законодавство такої нової юридичної категорії як «право власності людини на свої персональні дані» [7, с. 35]. Такий підхід вказує, що персональні дані розглядаються як окремий об'єкт правовідносин у цивільних відносинах та є інформацією, що ідентифікує конкретну особу.

Поняття персональні дані встановлюється у міжнародному та національному законодавстві. Згідно зі ст. 2 Конвенції № 108 персональні дані означають будь-яку інформацію, яка відноситься до конкретно визначеної особи або до особи, яка може бути конкретно визначеною [4]. У ст. 2 Директиві № 95/46/ЄС встановлено, що особисті дані – будь-яка інформація про фізичну особу – ідентифіковану або таку, що може бути ідентифікована [5].

Національним законом про персональні дані має заборонятися збирання, зберігання, використання та поширення без згоди суб'єкта даних лише вразливих персональних даних, а не взагалі усіх персональних даних, як це зроблено у Законі України «Про захист персональних даних» [1]. Тому міжнародним і національним законодавством персональні дані розглядаються як інформація про фізичну особу, що спрямована на ідентифікацію фізичної особи. Отже, можна стверджувати, що персональні дані віднесені до інформації, яка має ідентифікаційний зв'язок з фізичною особою.

Визначення поняття персональні дані наводиться в абз. 8 ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» [1]. Але законодавством України не встановлено чіткого переліку відомостей про фізичну особу, які є персональними даними, задля можливості застосування положень Закону до різноманітних ситуацій, у тому числі при обробці персональних даних в інформаційних (автоматизованих) базах та картотеках персональних даних, що можуть виникнути у майбутньому.

Про постійне оновлення поняття персональних даних свідчать зміни у законодавстві, зокрема

у 2014 р. було змінено розуміння біометричних даних, як сукупності даних про особу, зібраних на основі фіксації її характеристик, що мають достатню стабільність та істотно відрізняються від аналогічних параметрів інших осіб (біометричні дані, параметри – відцифрований підпис особи, відцифрований образ обличчя особи, відцифровані відбитки пальців рук (п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус») [8].

Розмежування категорій «інформація про фізичну особу» та «персональні дані» можливо через аналіз складу інформації, яка не може відноситися до персональних даних. Так, у п. 1 ст. 8 Директиви № 95/46/ЄС закріплено, що держави-учасники забороняють обробку персональних даних, що розкривають расове або етнічне походження, політичні погляди, віросповідання чи філософські погляди, членство у професійній спілці, а також обробку даних, що стосуються здоров'я чи інтимного життя. Ця стаття визначає і чіткі випадки-винятки, коли така інформація про особу може бути розкрита [5].

Висновки. Отже, існує інформація про фізичну особу, яка не може бути віднесена до персональних даних, зокрема інформація про приватне життя людини. Це надає можливість стверджувати, що «інформація про фізичну особу» та «персональні дані» не є тотожними. Для подолання термінологічної невизначеності щодо цих категорій варто рекомендувати у законодавстві чітко встановити систему даних про особу, що складає персональні дані. Оскільки, відсутність складу персональних даних у законодавстві відкриває шлях до зловживання суб'єктивним правом на отримання таких даних від особи.

Підсумовуючи наведені визначення персональних даних можна стверджувати, що персональні дані відносяться до нематеріальних благ. Крім того, причини спеціального виділення поняття «персональні дані» із загальної маси різноманітних даних пов'язано з тим, що вони є одним із найбільш важливих, делікатних та вразливих атрибутів життя людини, що потребує захисту за допомогою юридичних та організаційних засобів. У зв'язку з тим, що персональні дані є невідчужуваними від особи, вони можуть бути віднесені до нематеріальних благ, котрі потребують особливої правової охорони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист персональних даних : закон України від 01.06.2010 р. № 2297 – VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
2. Лушникова М. В., Лушников А. М. Право на інформацію суб'єктів трудового права. Государство и право. 2004. № 6. С. 42–48.

3. Доступ до інформації та електронне урядування / Автори- упорядники М. С. Демкова, М. В. Фігель. К. : Факт, 2004. 336 с.
4. Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Конвенція № 108 Ради Європи від 28.01.1981 р. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_326.
5. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних : Директива Європейського парламенту і Ради ЄС від 24.10.1995 № 95/46/ЄС URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_242.
6. Директива Європейського Парламенту і Ради ЄС стосовно обробки персональних даних та захисту конфіденційності в секторі електронних засобів зв'язку (Директива про конфіденційність і електронні засоби зв'язку) від 12.07.2002 року № 2002/58/ЄС. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b34.
7. Баранов А.А., Брыжко В.М., Базанов Ю.К. Защита персональных данных. К. : Национальное агентство по вопросам информатизации при Президенте Украины, 1998. 128 с.
8. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : закон України від 20.11.2012 № 5492 – VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5492-vi>.